

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ**

ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Μάθημα: ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Η' ΕΞΑΜΗΝΟ

Καθηγητής: Κος Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2006-2007

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

Δικαίωμα Εκλέγειν και Εκλέγεσθαι κρατουμένων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΓΚΙΑΟΥΡΗ ΦΩΤΕΙΝΗ

A.M.: 1340200300646

Η' ΕΞΑΜΗΝΟ

Αθήνα, Ιούνιος 07

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
2.ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ- η κλασσική τριμερής διάκριση....	5
2.1. Ατομικά δικαιώματα.....	5
2.2. Κοινωνικά δικαιώματα.....	5
2.3. Πολιτικά δικαιώματα.....	5
3. ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.....	7
3.1. Ορισμός.....	7
3.2. Αμυντικό, προστατευτικό και διασφαλιστικό περιεχόμενο.....	7
4. ΓΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....	8
4.1. Ειδικό πεδίο εφαρμογής των συνταγματικών δικαιωμάτων.....	10
4.1.1. Η ειδική (θεσμική) εφαρμογή.....	10
4.1.2. Οι ειδικές κυριαρχικές σχέσεις.....	11
5. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ- ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΩΣ ΕΙΔΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΗ ΣΧΕΣΗ.....	14
5.1. Ο θεσμός των φυλακών.....	14
5.2. Τα δικαιώματα των κρατουμένων.....	15
6. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΚΛΕΓΕΙΝ ΚΑΙ ΕΚΛΕΓΕΣΘΑΙ.....	17
6.1. Το δικαίωμα του εκλέγειν.....	17
6.2. Περιορισμοί του δικαιώματος του εκλέγειν..	20
6.3. Η άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν από τους κρατουμένους.....	23
6.4. Το δικαίωμα του εκλέγεσθαι.....	26
6.5. Το δικαίωμα του εκλέγεσθαι των κρατουμένων.....	27

7. ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	29
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	31
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	32

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία αυτή που εκπονείται στο πλαίσιο διδασκαλίας του μαθήματος «ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ», έχει ως αντικείμενο την εξέταση της θέσεως της ελληνικής εννόμου τάξεως ως προς την αναγνώριση και κατοχύρωση δύο σημαντικών πολιτικών δικαιωμάτων, του δικαιώματος εκλέγειν και του δικαιώματος εκλέγεσθαι των κρατουμένων, οι οποίοι τελούν σε αναγκαστική ειδική κυριαρχική σχέση προς το κράτος, την οποία δημιουργεί ο θεσμός της φυλακής και η οποία σχέση δικαιολογεί περιορισμούς ως προς τον τρόπο άσκησής τους,

Ειδικότερα γίνεται αναφορά στον ορισμό και τις διαστάσεις των πολιτικών δικαιωμάτων και εκτενέστερα του δικαιώματος εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Επίσης εξετάζεται το ειδικό και γενικό πεδίο εφαρμογής των συνταγματικών δικαιωμάτων, η θεσμική εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και πιο συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στην ποινική σχέση ως ειδική κυριαρχική σχέση, στα δικαιώματα των κρατουμένων και ειδικότερα του δικαιώματος εκλέγειν και εκλέγεσθαι, καθώς και στην θέση της ελληνικής και ευρωπαϊκής εννόμου τάξεως ως προς την αναγνώριση και θεμελίωσή τους, δεδομένου ότι παρά την εισαγωγή του νέου σωφρονιστικού κώδικα, εξακολουθούν να υπάρχουν ελλείψεις ως προς την κατοχύρωση ορισμένων από αυτών.

2. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ-η κλαστική τριμερής διάκριση.

2.1. Ατομικά δικαιώματα

Τα ατομικά δικαιώματα αποτελούν δημόσια δικαιώματα και παρέχουν αρνητική αξίωση έναντι του κράτους, εξαναγκάζοντας το σε παράλειψη, δηλαδή σε μη παρέμβαση στην σφαίρα ιδιωτικής αυτονομίας, θεμελιώνοντας το status negativus.¹

2.2 Κοινωνικά δικαιώματα

Αντικείμενο των κοινωνικών δικαιωμάτων είναι κοινωνικά αγαθά και εξασφαλίζουν ένα ελάχιστο περιεχόμενο, δηλαδή σε αντίθεση προς τα ατομικά, καθιερώνουν υποχρέωση του κράτους σε θετική ενέργεια με την μορφή παροχής αγαθών ή υπηρεσιών, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι οι δικαιούχοι έχουν αντίστοιχες αξιώσεις κατά του κράτους.(status socialis)²

2.3. Πολιτικά δικαιώματα

Τα πολιτικά δικαιώματα στρέφονται προς το κράτος και αποτελούν δικαιώματα συμμετοχής στην κρατική εξουσία.(status activus)³

1.Χρυσογόνος Χ. Κώστας , Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ.32

2.Χρυσογόνος Χ. Κώστας , Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα , Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ.32

3.Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά δικαιώματα, Γενικό μέρος, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005, σελ.143

Κριτήριο της παραπάνω κλασσικής διάκρισης αποτελεί το περιεχόμενο της πράξης της κρατικής εξουσίας(θετική πράξη ή παράλειψη),δηλαδή του αποδέκτη της ενέργειας του συνταγματικού δικαιώματος.

Η παραδοσιακή τριμερής διάκριση δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης νομικής πραγματικότητας και στο σύγχρονο περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Συνεπώς κρίνεται ασυνεπής η χρήση των όρων ‘ατομικά’, ‘κοινωνικά’, ‘πολιτικά’ και αναφύεται η ανάγκη δημιουργίας μιας νέας διάκρισης που θα ανταποκρίνεται στην σύγχρονη πραγματικότητα. Μια τέτοια διάκριση είναι η διάκριση σε πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά συνταγματικά δικαιώματα, με κριτήριο το ουσιαστικό περιεχόμενο της ρυθμιζόμενης από αυτά ύλης.⁴

Κατά συνέπεια τα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα συνιστούν ενιαίο σύστημα βασιζόμενο στην ανθρώπινη αξία(άρθρ.5,παρ.1Σ)και όχι τρεις διακρινόμενες μεταξύ τους κατηγορίες, αλλά τρεις μερικότερες διαστάσεις κάθε συνταγματικού δικαιώματος.⁵

4.Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά δικαιώματα, Γ ενικό μέρος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005, σελ.135

5.ο.π. σελ. 136

3. ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

3.1.Ορισμός

Τα πολιτικά δικαιώματα έχουν ως αντικείμενο την ενεργή συμμετοχή του πολίτη στον σχηματισμό της πολιτειακής βούλησης, ενώ το κράτος υποχρεούται να ανέχεται την παρέμβαση αυτή των πολιτών στις πιο κύριες λειτουργίες του. Θεμελιώνεται έτσι το *status activus*.⁶

Παραδείγματα πολιτικών δικαιωμάτων αποτελούν το εκλογικό δικαίωμα ή δικαίωμα ψήφου (αρθρ.51παρ.3Σ)και το δικαίωμα του εκλέγεσθαι (αρθρ.55Σ).

Τα παραπάνω πολιτικά δικαιώματα αποτελούν δικαιώματα συμμετοχής στην άσκηση της δημόσιας εξουσίας είτε με την ιδιότητα του εκλογέα είτε με την ιδιότητα του αιρετού λειτουργού.

Κατά την κλασσική νομική θεωρία γίνεται διάκριση σε ατομικά και πολιτικά δικαιώματα. Τα πολιτικά αποτελούν έκφραση της δημοκρατικής αρχής. Στρέφονται προς το κράτος, όχι όμως κατά του κράτους, όπως τα ατομικά.⁷ Αίτημα του πολίτη είναι να συνδιαμορφώσει, άμεσα ή έμμεσα, την κρατική εξουσία.

3.2. Αμυντικό, προστατευτικό και διασφαλιστικό περιεχόμενο.

Το περιεχόμενο των πολιτικών δικαιωμάτων, όπως άλλωστε και όλων των συνταγματικών δικαιωμάτων, έχει τρεις διαστάσεις. Γίνεται διάκριση μεταξύ αμυντικού, προστατευτικού και διεκδικητικού/εξασφαλιστικού.

6.Χρυσογόνος Χ. Κώστας, Ατομικά και Κοινωνικά δικαιώματα, Εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλα , Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ. 32

7.Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά δικαιώματα, Γ ενικό μέρος, Εκδόσεις Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2005, σελ.143

Το αμυντικό και προστατευτικό περιεχόμενο περιέχει αξίωση απόκρουσης των προσβολών των θεμελιωδών δικαιωμάτων, οι οποίες προέρχονται από επιθετικές ενέργειες των συνανθρώπων. Το διασφαλιστικό (διεκδικητικό/εξασφαλιστικό) παρέχει αξίωση προστασίας από κινδύνους, οι οποίοι δεν προέρχονται από ανθρώπινες ενέργειες, και αξιώσεις βελτίωσης της θέσης του ανθρώπου.

4. ΓΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η εφαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων λαμβάνει χώρα σε δύο διαφορετικά πεδία, στο πεδίο της γενικής σχέσης και στο πεδίο των ειδικών σχέσεων. Τα δύο αυτά πεδία αποτελούν μορφές αντικειμενικού νομικού περιβάλλοντος. Αντιστοίχως, η εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων διακρίνεται σε γενική και ειδική (θεσμική).⁸ Στο πεδίο της γενικής σχέσης πραγματοποιείται η γενική εφαρμογή και αν το συνταγματικό δικαίωμα εφαρμόζεται στο πλαίσιο κάποιας ειδικής σχέσεως ή θεσμού, πραγματοποιείται η ειδική ή θεσμική εφαρμογή.

Το γενικό πεδίο εφαρμογής των συνταγματικών δικαιωμάτων περιλαμβάνει την γενική κυριαρχική σχέση κράτους-πολίτη και την γενική διαπροσωπική σχέση μεταξύ των πολιτών.⁹

Στο ειδικό πεδίο εφαρμογής περιλαμβάνονται οι ειδικές κυριαρχικές σχέσεις και οι ειδικές διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των πολιτών.¹⁰

8. Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά δικαιώματα, Γενικό μέρος, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 54.

9. ο.π. σελ. 53.

10. ο.π. σελ. 54.

Αναλόγως με την παραπάνω διάκριση σε γενικό και ειδικό πεδίο εφαρμογής, το περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων διακρίνεται σε γενικό και ειδικό (θεσμικό) αντίστοιχα.¹¹

Το γενικό περιεχόμενο είναι το ευρύτερο περιεχόμενο κάθε δικαιώματος και εφαρμόζεται στο πλαίσιο της γενικής κυριαρχικής σχέσης κράτους –πολίτη. Αντιθέτως το θεσμικό περιεχόμενο προκύπτει από την άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο μερικότερων θεσμών ή εννόμων σχέσεων, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου.¹²

Με βάση την παραπάνω διάκριση των δύο πεδίων, σε γενικό και ειδικό, διαφοροποιείται σε σημαντικό βαθμό η νομική μεταχείριση των συνταγματικών δικαιωμάτων αντίστοιχως. Στο γενικό πεδίο οι περιορισμοί απαγορεύονται, δεδομένου ότι οι περιορισμοί είναι πάντα ειδικοί. Επομένως σε αυτό το επίπεδο υφίστανται οριοθετήσεις, οι οποίες αναφέρονται σε κάθε συνταγματικό δικαίωμα και αφορούν όλους τους φορείς. Από την άλλη μεριά, στις ειδικές σχέσεις επιβάλλονται περιορισμοί που αφορούν συγκεκριμένα δικαιώματα και συγκεκριμένους φορείς.

Συμπερασματικά, η γενική σχέση είναι η περιοχή της οριοθετούμενης ελευθερίας, ενώ οι ειδικές σχέσεις, ο χώρος των αναγκαίων και αναπόφευκτων περιορισμών.¹³

11. Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά δικαιώματα, Γ ενικό μέρος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 53.

12. ο. π. σελ. 54.

13. ο. π. σελ. 55.

4.1 Ειδικό πεδίο εφαρμογής των συνταγματικών δικαιωμάτων

4.1.1 Η ειδική (θεσμική) εφαρμογή

Με τον όρο θεσμική εφαρμογή εννοούμε την εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο επίπεδο μιας μερικότερης έννομης σχέσης, δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, ή θεσμού. Η θεσμική εφαρμογή εμφανίζεται στην νομική επιστήμη με δύο μορφές. Στο χώρο του ιδιωτικού δικαίου εμφανίζεται με την μορφή των ειδικών διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των πολιτών (τριτενέργεια). Ενώ στο χώρο του δημοσίου δικαίου παρουσιάζεται με την μορφή των ειδικών κυριαρχικών σχέσεων.¹⁴

Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του ανθρώπου αναπτύσσεται στα πλαίσια μερικότερων εννόμων σχέσεων ή θεσμών, γι αυτό άλλωστε και στο επίπεδο της θεσμικής εφαρμογής έχουμε συχνότερη εφαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων.¹⁵ Στο επίπεδο των ειδικών ή θεσμικών σχέσεων το περιεχόμενο του δικαιώματος υπόκειται αναγκαστικά σε κάποια θεσμική μεταβολή. Δηλαδή συστέλλεται ανάλογα με τον θεσμό, την κυριαρχική ή διαπροσωπική σχέση, στο πλαίσιο της οποίας ασκούνται.¹⁶ Έτσι έχουμε την λεγόμενη «θεσμοποίηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων». Δηλαδή, ο άνθρωπος εντασσόμενος με ή χωρίς την θέλησή του σε θεσμούς, δεν μπορεί πλέον να ασκεί τα δικαιώματά του μέσα στους χώρους αυτούς κατά τον τρόπο και το μέτρο που τα ασκεί έξω από αυτούς, στο πλαίσιο της γενικής σχέσης.¹⁷

14. ο. π. σελ. 62-63

15. ο. π. σελ. 69-71

16. ο. π. σελ. 56-57

17. ο. π. σελ. 64

Επομένως, βάση της θεσμικής εφαρμογής αποτελεί η ταυτόχρονη συνταγματική κατοχύρωση και προστασία δικαιωμάτων και θεσμών, από την οποία απορρέει η συνταγματική επιταγή της εκατέρωθεν εφαρμογής του περιεχομένου δικαιωμάτων και θεσμών, με τρόπο ώστε η εφαρμογή των δικαιωμάτων να μην γίνεται εις βάρος της εφαρμογής των θεσμών.

4.1.2. Οι ειδικές κυριαρχικές σχέσεις

Με τον όρο ειδική κυριαρχική σχέση εννοούμε την ειδική σχέση εξουσίας, στην οποία βρίσκεται πρόσκαιρα ο πολίτης ή για περισσότερο χρονικό διάστημα και ένεκα της οποίας έχει αυξημένες έναντι του κράτους υποχρεώσεις.¹⁸ Δηλαδή ορισμένοι ιδιώτες τελούν έναντι του κράτους και σε ειδική κυριαρχική σχέση, εκτός της γενικής, δυνάμει της οποίας υπόκεινται σε περισσότερες υποχρεώσεις από τις οποίες θα είχαν ως συνήθως.

Οι ειδικές αυτές σχέσεις δημιουργούνται στο πλαίσιο της αυξημένης προστασίας κάποιου συνταγματικού αγαθού. Όλοι οι πολίτες εντάσσονται κατά την διάρκεια της ζωής τους για ορισμένο χρονικό διάστημα σε κάποια ειδική κυριαρχική σχέση, στο πλαίσιο της οποίας επιτάσσεται η ανάγκη περιορισμού των συνταγματικών δικαιωμάτων.¹⁹ Όμως η ελευθερία του ανθρώπου δεν περιορίζεται με την ίδια ένταση και τον ίδιο τρόπο σε όλες τις ειδικές κυριαρχικές σχέσεις.

18. ο. π. σελ. 66

19. Π.Δ. Δαγτόγλου, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα Α', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005, σελ 198.

Οι ειδικές κυριαρχικές σχέσεις διακρίνονται σε εκούσιες, π.χ. η δημοσιούπαλληλική ή σπουδαστική σχέση(φοιτητής), στις ή υποχρεωτικές, όπως η εκπλήρωση της σχολικής υποχρέωσης ή της στρατιωτικής θητείας και σε αναγκαστικές, όπως στην περίπτωση της εκτίσεως στερητικής της ελευθερίας ποινής.²⁰

Ανεξάρτητα από την παραπάνω διάκριση, κοινός τόπος όλων των ειδικών κυριαρχικών σχέσεων αποτελεί το γεγονός ότι το κράτος απαιτεί εκάστοτε ορισμένη συμπεριφορά από τους ανωτέρω ιδιώτες, βάσει ρητής νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως ή «εσωτερικών» διαταγών, π.χ. του διευθυντή του σχολείου, του διοικητή της φυλακής κ.ο.κ.²¹

Όπως είπαμε και ανωτέρω, στις ειδικές κυριαρχικές σχέσεις επιβάλλονται περιορισμοί στους φορείς τους, οι οποίοι πηγάζουν από τα συνταγματικά δικαιώματα. Η νομολογία²², δεδομένου ότι δεν είναι επιτρεπτή η συγκατάθεση σε κάθε είδος περιορισμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, απαιτεί προκειμένου να επιβληθεί περιορισμός την συνδρομή των εξής προϋποθέσεων:

- 1) Ο περιορισμός να προβλέπεται ειδικώς από νόμο σύμφωνο με το Σύνταγμα. Πράξεις της διοίκησης χωρίς νομοθετική εξουσιοδότηση δεν αρκούν.
- 2) Ο περιορισμός δεν πρέπει να αφορά δικαιώματα μη επιδεκτικά οποιωνδήποτε περιορισμών.
- 3) Ο περιορισμός δεν πρέπει να αναιρεί την ουσία του δικαιώματος, δηλαδή να προσβάλλει τον πυρήνα του.

20. ο. π. σελ. 198.

21. ο π. σελ. 198

22. ο. π. σελ. 199-201.

- 4) ο περιορισμός πρέπει να δικαιολογείται από το δημόσιο συμφέρον και να τελεί σε εύλογη σχέση αναγκαιότητας προς την ειδική κυριαρχική σχέση. (αρχή αναλογικότητας)

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ειδικής κυριαρχικής σχέσης αποτελεί η ποινική σχέση. Η ποινική σχέση ως ειδική δεν αφορά όλους αλλά ορισμένους φορείς. Συγκεκριμένα αφορά εκείνους που παραβαίνουν τον ποινικό κώδικα ή εμπλέκονται με οποιονδήποτε τρόπο στην ποινική διαδικασία.²³

Στο πλαίσιο της ποινικής σχέσης, και κυρίως της σχέσης κρατουμένων, προβλέπονται από το Σύνταγμα πολλοί περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων. Συνεπώς ο κρατούμενος αποτελεί καταρχήν φορέα συνταγματικών δικαιωμάτων, ωστόσο ορισμένα από τα δικαιώματά του υπόκεινται σε περιορισμούς υπό προϋποθέσεις.

23. Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά δικαιώματα, Γενικό μέρος, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 67.

5. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ –ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΩΣ ΕΙΔΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

5.1. Ο θεσμός των φυλακών

Το Σύνταγμα αναγνωρίζει την φυλάκιση ως ποινή (αρθρ.6), όπως και τον θεσμό των φυλακών.²⁴

Η φυλακή αποτελεί τον κατεξοχήν τόπο εγκλεισμού των κρατουμένων- δραστών μιας εγκληματικής πράξης ή παράλειψης και έτσι ενυλώνει την φάση εκείνη της ποινικής καταστολής που συνίσταται στην υλική έκτιση των νομοθετικά προβλεπόμενων ποινών κατά της ελευθερίας.²⁵

Η φυλακή ως θεσμός αποσκοπεί στην αναμόρφωση και τον σωφρονισμό των κρατουμένων.²⁶ Αφενός στοχεύει στην τιμωρία των φορέων της εγκληματικής δράσης με την απομάκρυνση τους από το κοινωνικό σύνολο, αφ'ετέρου επιδιώκει την επάνοδο του σε αυτό μέσω του σωφρονισμού που επιτελεί. Αποτελεί έναν πειθαρχικό μηχανισμό κάθε « πολιτισμένης» κοινωνίας.²⁷

Ωστόσο, στο παρελθόν οι συνθήκες κράτησης χαρακτηρίζονταν απάνθρωπες και σημειωνόταν καταφανής παραβίαση όλων των θεμελιωδών δικαιωμάτων, με αποτέλεσμα ο θεσμός των φυλακών να θεωρηθεί μη αποδοτικός και δύσκολα να μπορεί να ανταποκριθεί στο καθήκον της καταπολέμησης του εγκληματικού φαινομένου.²⁸

24. Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά δικαιώματα, Ειδικό μέρος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005

25. Δημόπουλος Χ., Η φυλακή, Ιστορική και αρχιτεκτονική προσέγγιση, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα 2003, σελ. 345.

26. βλ. Αλεξιάδης Στέργ., Σωφρονιστική, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 250-264.

27. Χάιδου Α., Το σωφρονιστικό σύστημα: ζητήματα θεωρίας και πρακτικής, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2002, σελ. 47.

28. Δημόπουλος Χ., Η κρίση του θεσμού της φυλακής και οι μη φυλακτικές κυρώσεις, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα 1998, σελ. 112-113

Τα τελευταία χρόνια οι συνθήκες κράτησης έχουν βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό και γίνονται σημαντικές προσπάθειες να διασφαλίζεται ο σεβασμός της αξιοπρέπειας και οι κρατούμενοι να απολαμβάνουν τον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων τους.²⁹

5.2. Τα δικαιώματα των κρατουμένων

Στο άρθρο 4 του ισχύοντος Σωφρονιστικού Κώδικα ορίζεται ότι : « Κατά την εκτέλεση της ποινής δεν περιορίζεται κανένα άλλο ατομικό δικαίωμα των κρατουμένων εκτός από το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία». Επίσης στο άρθρο 2 παρ. 2 ορίζεται ότι : « Οι κρατούμενοι μπορούν να ασκούν τα δικαιώματά τους αυτοπροσώπως ή με αντιπρόσωπο». Επομένως, ο Κώδικας αναγνωρίζει ότι, αν και έχει προσβληθεί η προσωπική ελευθερία των κρατουμένων, εξακολουθεί να είναι φορέας θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ωστόσο, λόγω της ειδικής κυριαρχικής σχέσης , την οποία ο κρατούμενος βιώνει κατά την διάρκεια της φυλάκισης , τα δικαιώματά του υφίστανται περιορισμούς.

Κατ'αρχήν, από όλες τις εκφάνσεις της προσωπικής ελευθερίας, περιορίζεται μόνο αυτή της ελευθερίας της κίνησης και της διαμονής.³⁰

29.Κουράκης Νέστωρ, Εγκληματικοί ορίζοντες Α', Θεωρία και πρακτική της ποινικής καταστολής, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα ,Αθήνα-Κομοτηνή 1991, σελ.28.

30. Μνιτάκης Α., Συνταγματικά δικαιώματα των κρατουμένων και η δικαστική προστασία, Ποινικά Χρονικά ΛΘ' 1989, σελ. 162.

Άρα ο κρατούμενος δεν μπορεί να κινείται και να διαμένει ελεύθερα στη χώρα του ή στο εξωτερικό. Η ποινή της φυλάκισης δεν προσβάλλει κανένα άλλο ανθρώπινο δικαίωμα. Μόνο κατ' εξαίρεση μπορεί να επιβληθεί απαγόρευση ή περιορισμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Η έκτιση της ποινής κατά της ελευθερίας δεν δικαιολογεί την προσβολή κανενός άλλου δικαιώματος εκτός από την προσωπική ελευθερία ,παρά μόνον κατ ' εξαίρεση αν αυτό προβλέπεται σε συνταγματικό κείμενο ή αν η φυσική ελευθερία αποτελεί τον πυρήνα των άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Έτσι για παράδειγμα περιορίζονται τα δικαιώματα για αλλαγή τόπου διαμονής, για εγκατάλειψη της χώρας και μετάβαση στο εξωτερικό.³¹

Παρ' όλα αυτά, όμως, στην χώρα μας στο παρελθόν, οι κρατούμενοι υφίσταντο στέρηση πολλών δικαιωμάτων παρά τον νόμο , καθώς δεν τους δινόταν η δυνατότητα άσκησής τους . Γι' αυτό και τα τελευταία χρόνια, γίνονται προσπάθειες άρσης αυτής της παραβίασης.

31. Δαγτόγλου Π.Δ. , Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα Α' , Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα 2005, σελ. 201-202.

6. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΚΛΕΓΕΙΝ ΚΑΙ ΕΚΛΕΓΕΣΘΑΙ

6.1. Το δικαίωμα του εκλέγειν

Το δικαίωμα της ψήφου ή του εκλέγειν ή ενεργού εκλογικού δικαιώματος ανήκει στο εκλογικό σώμα που είναι το άμεσο συλλογικό όργανο του κράτους. Η παραπάνω εξουσία του εκλογικού σώματος έγκειται στην δυνατότητά του να αναδεικνύει τους αντιπροσώπους του στα διάφορα αιρετά όργανα του κράτους, είτε δηλαδή στην κεντρική διοίκηση είτε στην αυτοδιοίκηση α' και β' βαθμού, όπως και στην διενέργεια δημοψηφίσματος για κρίσιμα εθνικά θέματα ή για ψηφισμένα νομοσχέδια που αφορούν κρίσιμα εθνικά ζητήματα εκτός από τα δημοσιονομικά.³²

Σύμφωνα με το άρθρο 51 παρ.3 εδ. 1 του Συντάγματος : « Οι βουλευτές εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία από τους πολίτες που έχουν το εκλογικό δικαίωμα , όπως νόμος ορίζει». Επίσης σύμφωνα με το άρθρ. 4 του π.δ. 55/1999 : « Α). Το δικαίωμα του εκλέγειν έχουν οι πολίτες , Έλληνες και Ελληνίδες, που συμπλήρωσαν το 18^ο έτος της ηλικίας τους. Β). Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου, η 1^η Ιανουαρίου θεωρείται ως ημέρα γέννησης όλων όσων γεννήθηκαν μέσα στο χρόνο.» Επομένως , λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω και την παρ. 3 εδ. 2 του άρθρου 51 του Συντάγματος, όπου ορίζονται οι περιπτώσεις περιορισμού του εκλογικού δικαιώματος (μη συμπλήρωση του κατωτάτου ορίου ηλικίας, ανικανότητα δικαιοπραξίας, αμετάκλητη ποινική καταδίκη για ορισμένα εγκλήματα.), συμπεραίνουμε ότι δύο είναι τα προσόντα εκλογιμότητας που αποτελούν ταυτοχρόνως και τις αποκλειστικές προϋποθέσεις για την ένταξη των πολιτών στο εκλογικό σώμα :

32.Παπαδημητρίου Γ. Συνταγματικά δικαιώματα, τα όργανα του κράτους, Α', Το εκλογικό σώμα, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, 1981, σελ.14.

η ελληνική ιθαγένεια και η συμπλήρωση ενός κατωτάτου ορίου ηλικίας, δηλαδή η εκλογική ηλικία ή ενηλικότητα. Ο συντακτικός νομοθέτης εξουσιοδοτεί τον κοινό νομοθέτη να συγκεκριμενοποιήσει τις ειδικότερες προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν ώστε να μπορεί κάποιος να ενταχθεί στο εκλογικό σώμα.³³ Βεβαίως, ο τελευταίος περιορίζεται από την αρχή της καθολικότητας της ψηφοφορίας, όπως επίσης και από την αποκλειστική απαρίθμηση των περιορισμών του εκλογικού δικαιώματος.³⁴

Η πρώτη προϋπόθεση, η ελληνική ιθαγένεια, συνάγεται από την λέξη 'πολίτης'. Επομένως, το εκλογικό δικαίωμα κατέχουν τόσο οι Έλληνες πολίτες, όσο και οι Ελληνίδες. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από την ειδική αρχή της καθολικής ψηφοφορίας.(άρθρ.51 παρ. 3 εδ. 1) Όπως είναι λογικό, οι αλλοδαποί δεν μετέχουν στο εκλογικό σώμα, εκτός από συγκεκριμένες εξαιρέσεις. (βλ. Συνθήκη Μάαστριχ 1992, σύμφωνα με την οποία , οι πολίτες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που κατοικούν στην Ελλάδα, μετέχουν στην διαδικασία εκλογής των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης α' βαθμού και των αντιπροσώπων της χώρας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.)³⁵

33. ο. π σελ. 15.

34. Ράικος Α. , Συνταγματικό δίκαιο Ι, Εισαγωγή-Οργανωτικό μέρος, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα , Αθήνα- Κομοτηνή 2002, σελ. 232.

35. ο. π. σελ 235.

Ο συντακτικός νομοθέτης αναθέτει στον κοινό νομοθέτη τον ορισμό των προϋποθέσεων που πρέπει να συντρέχουν για την απόκτηση και την απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας. Έτσι ο Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας ορίζει τις ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις για την απόκτηση και απώλεια αυτής.³⁶

Η δεύτερη προϋπόθεση, η εκλογική ηλικία, προκύπτει τόσο από την διάταξη του άρθρου 51 παρ. 3 εδ. 2 του Συντάγματος, όσο και από το άρθρο 4 του π.δ. 55/1999, αν και το Σύνταγμα δεν ορίζει το κατώτατο όριο ηλικίας, το οποίο τελικά προκύπτει από το ανωτέρω π.δ. (18^ο έτος).Συνεπώς διακρίνουμε ότι το όριο εκλογικής ενηλικότητας συμπίπτει με το όριο που απαιτείται για την ικανότητα για δικαιοπραξία.(ΑΚ 127)

36.Παπαδημιτρίου Γ. , Συνταγματικό Δίκαιο, Τα όργανα του κράτους , Α', Το εκλογικό σώμα, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα , Αθήνα –Κομοτηνή 1981, σελ. 18.

6.2. Περιορισμοί του δικαιώματος του εκλέγειν

Οι περιπτώσεις περιορισμού του εκλογικού δικαιώματος, όπως ειπώθηκε και ανωτέρω, απαριθμούνται περιοριστικά στο Σύνταγμα. (άρθρ. 51 παρ.3 εδ. 2) Σύμφωνα με το Σύνταγμα, οι τρεις λόγοι περιορισμού είναι η μη συμπλήρωση του κατωτάτου ορίου ηλικίας (18 έτη), η ανικανότητα για δικαιοπραξία και η αμετάκλητη ποινική καταδίκη για ορισμένα εγκλήματα. Επομένως, για τους τρεις παραπάνω λόγους ο κοινός νομοθέτης δύναται να περιορίσει το δικαίωμα της ψήφου όταν η βούληση των προσώπων είναι ελαττωματική λόγω σωματικής ή πνευματικής αναπηρίας ή λόγω ηθικής αναξιοτήτας. Σε αυτή την περίπτωση, συνεπώς, εμπίπτουν όσοι είναι ανίκανοι για δικαιοπραξία (ΑΚ 128), δηλαδή όσοι δεν έχουν συμπληρώσει το 10^ο έτος της ηλικίας τους (και εν προκειμένω το 18^ο έτος) και όσοι βρίσκονται σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση. Επιπλέον, το δικαίωμα του εκλέγειν περιορίζεται στην περίπτωση της αμετάκλητης ποινικής καταδίκης για ορισμένα εγκλήματα που ορίζονται στον Π.Κ. και στο στρατιωτικό ποινικό κώδικα.³⁷

Τα είδη και τις συνέπειες της ποινικής καταδίκης ως προς την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν και των λοιπών πολιτικών δικαιωμάτων ορίζουν τα άρθρα 59-66 Π.Κ. Στα ίδια άρθρα ορίζεται ο χρόνος αποστέρησης, όπως και η αποκατάσταση τους.³⁸

37.Μαυριάς Κ., Συνταγματικό δίκαιο, Γ'. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004, σελ. 373.

38.ο. π. σελ 374.

Η αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων ως γενικότερη παρεπόμενη ποινή, ενδέχεται να είναι προσωρινή ή διαρκής. Ειδικότερα, η καταδίκη σε ισόβια κάθειρξη συνεπάγεται αυτοδικαίως την διαρκή αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων. Στην περίπτωση καταδίκης σε κάθειρξη αόριστης διάρκειας σύμφωνα με το άρθρο 90 Π.Κ, έχουμε την δεκαετή αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων (Π.Κ 59 παρ. 1 και 2 αντίστοιχα).Στις καταδίκες σε πρόσκαιρη κάθειρξη επιβάλλεται και πρόσκαιρη αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων για δύο έως δέκα έτη (Π.Κ 60). Όταν ο δράστης καταδικασθεί σε φυλάκιση, επιβάλλεται και αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων για ένα έτος μέχρι πέντε έτη, αν η ποινή που επιβλήθηκε είναι τουλάχιστον ενός έτους και η πράξη που τελέσθηκε φανερώνει από τα αίτια, το είδος, τον τρόπο εκτέλεσης της και όλες τις άλλες περιστάσεις ‘ηθική διαστροφή’ του δράστη (Π.Κ 61).Τέλος, σε καταδίκη σε περιορισμό σε ψυχιατρικό κατάστημα, αν η πράξη είναι κακούργημα εφαρμόζονται όσα εκτέθηκαν για την καταδίκη σε πρόσκαιρη κάθειρξη, ενώ αν η πράξη είναι πλημμέλημα, εφαρμόζονται όσα εκτέθηκαν για την καταδίκη σε φυλάκιση αντιστοίχως (Π.Κ 62).

Με βάση το π.δ. 55/1999, η διαγραφή από τους εκλογικούς καταλόγους είναι υποχρεωτική για όσους στερήθηκαν το εκλογικό δικαίωμα λόγω αμετάκλητης ποινικής καταδίκης είτε διαρκώς είτε προσωρινώς. Δηλαδή προβλέπεται ειδική διαδικασία αυτεπάγγελτης διαγραφής από τους εκλογικούς καταλόγους βάσει της εκλογικής νομοθεσίας.³⁹

39.Ποινικά Χρονικά ΑΖ 1987, σελ. 941-942, γνομ. 7, Αθήνα 7 Σεπτ. 1987.

Στο άρθρο 63 Π.Κ απαριθμούνται οι συνέπειες της αποστέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων ως παρεπόμενη ποινή. Συνεπώς, ο καταδικασθείς χάνει τα αιρετά δημόσια, δημοτικά ή κοινοτική αξιώματα και τις θέσεις που κατείχε και στερείται κάθε βαθμού του στο στρατό, την ιδιότητα του δικηγόρου, όπως και τις επίτιμες θέσεις και τα αξιώματα. Επιπλέον, στερείται του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι και δεν μπορεί να αποτελεί μέρος των ορκωτών δικαστηρίων και να διορίζεται πραγματογνώμονας από οποιαδήποτε δημόσια ή δικαστική αρχή.

Τα αποτελέσματα της αποστέρησης αρχίζουν μόλις καταστεί αμετάκλητη η απόφαση που τα επέβαλε και στην περίπτωση του Π.Κ 59 μόλις καταστεί αμετάκλητη η απόφαση που επέβαλε την κύρια ποινή.

Εντούτοις, γίνεται δεκτό στην θεωρία ότι η στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων όχι μόνο αποτελεί ρύθμιση που παραπέμπει σε μια εκδικητική έννομη τάξη, αλλά ούτε εξυπηρετεί καμιά ‘γενική ή ειδική’ πρόληψη, δεδομένου ότι εγκληματική πράξη και στέρηση του δικαιώματος του αποτελούν έννοιες χωρίς κοινά σημεία μεταξύ τους.⁴⁰

40. Παραράς Π., Σύνταγμα 1975, Corpus II, αρ.51-80, Κοινοβουλευτικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή 1985, παρ.25.

6.3 Η άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν από τους κρατούμενους

Ο παλιός Σωφρονιστικός Κώδικας του 1989 όριζε ότι τα δικαιώματα των κρατουμένων δεν κωλύονται λόγω της στέρησης της ελευθερίας. Παρόλα αυτά οι κρατούμενοι κωλύονταν να ασκήσουν το εκλογικό δικαίωμα για αντικειμενικούς λόγους και λόγω πρακτικών δυσκολιών. Αυτό συνέβαινε λόγω της αδιαφορίας της Βουλής να προβλέψει τρόπους προς άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των κρατουμένων, όπως π.χ. η επιστολική ψήφος. Αυτή η αδράνεια υπήρξε αδικαιολόγητη. Επιπλέον υπήρχε καταφανής παραβίαση της συνταγματικής διατάξεως (αρθρ. 51 παρα. 3 εδαφ.2 Σ) που απαγορεύει κάθε περιορισμό του εκλογικού δικαιώματος, για λόγους άλλους εκτός από εκείνους που προκύπτουν ως συνέπεια της εκλογικής ανηλικότητας, της ανικανότητας για δικαιοπραξία και της αμετάκλητης ποινικής καταδίκης για ορισμένα εγκλήματα. Η μη άσκηση του εκλογικού δικαιώματος από τους κρατούμενους, που δεν το έχουν στερηθεί, προσκρούει στην αρχή της καθολικότητας της ψήφου (αρθρ. 51 παρα. 3 Σ), η οποία και επιβάλλει την μη εξαίρεση ομάδων πολιτών που διατηρούν το εκλογικό δικαίωμα (π.χ. κρατούμενοι).

Πράγματι, η στέρηση της δυνατότητας της ψήφου στους κρατούμενους δεν θεωρείται από την εκλογική νομοθεσία ως λόγος εξαιρέσεως από τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της ψήφου.⁴¹

41.Κ.Μαυριάς, Συνταγματικό Δίκαιο, Γ' έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2004, σελ. 379-380.

Για να καλυφθεί το κενό στην νομοθεσία μας ως προς την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος από τους κρατούμενους, προστέθηκε με τον Ν.2408/1996 άρθρ. 3 παρά. 9, το άρθρο 48^A στον Ν.1851/1989, σύμφωνα με τον οποίο, κατά τις βουλευτικές εκλογές για την ανάδειξη των Ελλήνων Ευρωβουλευτών και τις εκλογές για την ανάδειξη των αρχών της τοπικής αυτοδιοίκησης, οργανώνονται εκλογικά τμήματα σε κάθε φυλακή. Οι κρατούμενοι, οι οποίοι έχουν το εκλογικό δικαίωμα, είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους και δεν τους έχει επιβληθεί στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων ως παρεπόμενη ποινή, ψηφίζουν με βάση ειδικούς εκλογικούς καταλόγους με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 27 του π. δ. 92/1994, που ισχύουν για τους δημόσιους υπαλλήλους. Το πρώτο εδάφιο της εν λόγω διάταξης αντικαταστάθηκε από την παρά. 46 του άρθρ. 5 του Ν. 2623/1998, σύμφωνα με την οποία «κατά τις γενικές βουλευτικές εκλογές, τις εκλογές για την ανάδειξη αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το δημοψήφισμα, οργανώνονται εκλογικά τμήματα σε κάθε φυλακή.»⁴²

Η ως άνω ρύθμιση εφαρμόσθηκε για πρώτη φορά στις βουλευτικές εκλογές της 22ας Σεπτεμβρίου του 1996.⁴³

42.ο.π. σελ. 379

43. Γεωργόπουλος, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, Έκδοση ΙΖ', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2001, σελ.264-265.

Ο νέος ελληνικός ΣωφρΚ, που εισήχθη με τον Ν.2776/1999 προβλέπει την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος από όσους κρατούμενους δεν το έχουν νόμιμα στερηθεί. Ειδικότερα, το άρθρ.5 του ΣωφρΚ ορίζει :

«Α). Κατά τις βουλευτικές εκλογές και τις εκλογές για την ανάδειξη των Ελλήνων Ευρωβουλευτών οργανώνονται εκλογικά τμήματα σε κάθε κατάσταση κράτησης. Οι κρατούμενοι που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και δεν τους έχει επιβληθεί αμετάκλητα παρεπόμενη ποινή στέρησης πολιτικών δικαιωμάτων, ψηφίζουν με βάση ειδικούς εκλογικούς καταλόγους με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρ. 27 του π.δ. 55/1999 που ισχύουν για δημόσιους υπαλλήλους . Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις της ισχύουσας εκλογικής νομοθεσίας.

Β). Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Δικαιοσύνης ρυθμίζεται κάθε λεπτομέρεια αναγκαία για την εφαρμογή του άρθρου αυτού.»⁴⁴

Συνεπώς, όσοι κρατούμενοι δεν στερούνται το εκλογικό δικαίωμα για λόγους που αναφέρονται περιοριστικά στο Σύνταγμα (άρθρ. 51 παρά. 3 εδ. 2), ψηφίζουν κατά τις γενικές βουλευτικές και τις εκλογές για την ανάδειξη Ελλήνων Ευρωβουλευτών, όπως αναφέρεται παραπάνω.

44.Αλεξιάδης Σ.- Πανούσης Γ., Ελληνική Σωφρονιστική νομοθεσία, Διεθνή Σωφρονιστικά Κείμενα, Σωφρονιστικός Κώδικας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2000.

6.4. Το δικαίωμα του εκλέγεσθαι

Το δικαίωμα του εκλέγεσθαι είναι το δικαίωμα που έχουν οι Έλληνες πολίτες να θέτουν υποψηφιότητα και να εκλέγονται ως αντιπρόσωποι του εκλογικού σώματος στην Βουλή, το Ευρωκοινοβούλιο αλλά και στα δημοτικά ή νομαρχιακά συμβούλια.

Στο άρθρο 55 παρά.1 του Συντάγματος, το οποίο καθιερώνει την γενική θετική αρχή της εκλογιμότητας κάθε προσώπου, ορίζονται περιοριστικά τα θετικά προσόντα εκλογιμότητας που είναι τα εξής : α). η Ελληνική ιθαγένεια , β). η νόμιμη ικανότητα να εκλεγεί και γ). η συμπλήρωση του 25^{ου} έτους της ηλικίας. Οι ίδιες θετικές προϋποθέσεις εκλογιμότητας ορίζονται και στην διάταξη του άρθρου 29 του Εκλογικού Κώδικα.⁴⁵

Για το δικαίωμα του εκλέγεσθαι δεν είναι αναγκαία η εγγραφή στους εκλογικούς καταλόγους. Αρκεί η νόμιμη ικανότητα να εκλεγεί, δηλαδή η απόκτηση των ουσιαστικών προϋποθέσεων του εκλογέα. Το άρθρο 51 παρά. 3 εδ. 1 του Συντάγματος εξουσιοδοτεί την νομοθετική λειτουργία να καθορίσει τα προσόντα του εκλογέα. Η ως άνω εξουσία της, όμως, δεν είναι απεριόριστη. Ο κοινός νομοθέτης περιορίζεται από την αρχή της καθολικότητας της ψηφοφορίας (άρθρ. 51 παρά.3 εδ. 1 Σ) όσο και από την διάταξη του άρθρου 51 παρά. 3 εδ. 2 Σ.⁴⁶

45.Ράικος Γ., Συνταγματικό Δίκαιο Ι, Εισαγωγή-Οργανωτικό Μέρος, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2002, σελ. 314.

46.ο. π. σελ. 316.

Επομένως, στερούνται της εκλογιμότητας τα πρόσωπα που έχουν στερηθεί το εκλογικό δικαίωμα για τους λόγους που αναφέρονται περιοριστικά στο άρθρο 51 παρά.3 Σ (δηλ. ανικανότητα προς δικαιοπραξία, αμετάκλητη ποινική καταδίκη για ορισμένα εγκλήματα). Συνεπώς, κρατούμενοι που στερούνται του δικαιώματος του εκλέγειν με αμετάκλητη δικαστική απόφαση , στερούνται αυτοδικαίως και το δικαίωμα του εκλέγεσθαι.

6.5.Το δικαίωμα του εκλέγεσθαι των κρατουμένων

Η στέρηση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι αποτελεί το αποτέλεσμα της στέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων. Το άρθρο 63 Π.Κ. ορίζει ότι « η αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων έχει ως συνέπεια ότι εκείνος που καταδικάσθηκε δεν μπορεί να ψηφίζει και να εκλέγεται στις πολιτικές, δημοτικές και κοινοτικές εκλογές.» Επιπλέον, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο η αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων έχει ως συνέπεια ότι εκείνος που καταδικάσθηκε χάνει οριστικά τα αιρετά δημόσια, δημοτικά ή κοινοτικά αξιώματα του, τις δημόσιες, δημοτικές ή κοινοτικές θέσεις που κατείχε.

Από την άλλη μεριά, για όσους κρατούμενους δεν έχουν στερηθεί το δικαίωμα του εκλέγεσθαι, ο νέος ΣωφρΚ δεν κάνει καμία μνεία σχετικά με τον τρόπο άσκησης του αν και ορίζει ότι : « Κατά την εκτέλεση της ποινής δεν περιορίζεται κανένα άλλο δικαίωμα των κρατουμένων εκτός από το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία». Επίσης, « οι κρατούμενοι δεν περιορίζονται, λόγω της κράτησής τους, στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και την άσκηση των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζει ο νόμος, αυτοπροσώπως ή με αντιπρόσωπο.»

Η αδράνεια της Βουλής να ρυθμίσει τον τρόπο άσκησης του δικαιώματος του εκλέγεσθαι έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 25 παρά. 1 Σ., όπου ορίζεται ότι : « Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από τον νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας.»

Όμως , πρέπει να λάβουμε υπόψη μας κατά πόσο η εκλογή ενός κρατουμένου συνάδει με την στερητική της ελευθερίας ποινή, καθώς, πρακτικές δυσχέρειες προκαλεί το γεγονός του περιορισμού στο κλειστό χώρο της φυλακής. Από την άλλη μεριά, όμως, τα αρμόδια πολιτικά όργανα οφείλουν να επιληφθούν του ζητήματος.

7. ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η μεταχείριση των κρατουμένων στα σωφρονιστικά καταστήματα υπήρξε ένας από τους τομείς που κέντρισε το ενδιαφέρον του Ο.Η.Ε. Έτσι άρχισαν προσπάθειες για την θέσπιση βασικών κανόνων σχετικά με την μεταχείριση των κρατουμένων. Το « Σύνολο Στοιχειωδών Κανόνων Μεταχείρισης των Κρατουμένων» υπήρξε ο καρπός αυτών των προσπαθειών. Με τους κανόνες αυτούς αποσκοπείται η ελάττωση των διαφορών που υπάρχουν ανάμεσα στην διαβίωση στην φυλακή και στην ελεύθερη διαβίωση.⁴⁷

Επίσης το Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (1966) ορίζει ότι : « Κάθε άτομο το οποίο στερήθηκε την ελευθερία του χαίρει ανθρώπινης μεταχείρισης και σεβασμού της αξιοπρέπειας η οποία προσιδιάζει στον άνθρωπο».

Σημαντικό είναι και το έργο ανεξάρτητων, μη κερδοσκοπικών οργανώσεων (π.χ. Human Rights Watch), αντικείμενο των οποίων είναι η καταγραφή παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο χώρο της φυλακής.⁴⁸

47.Αλεξιάδης Σ., Σωφρονιστική, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 58.

48.Χάιδου Α., Το σωφρονιστικό σύστημα, Ζητήματα θεωρίας και πρακτικής, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002, σελ.63.

Ειδικότερα, για το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι το άρθρο 3 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ προβλέπει ότι : « Τα υψηλά συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να διενεργούν κατά λογικά διαστήματα ελεύθερες, μυστικές εκλογές κάτω από συνθήκες, οι οποίες επιτρέπουν την ελεύθερη έκφραση της λαϊκής θέλησης ως προς την εκλογή του νομοθετικού σώματος.» Η παραπάνω διάταξη κατοχυρώνει την αρχή της καθολικότητας της ψηφοφορίας. Επομένως, περιορισμοί της καθολικότητας του δικαιώματος είναι επιτρεπτοί μόνο υπό προϋποθέσεις.⁴⁹

Τέλος, το Συμβούλιο της Ευρώπης διατύπωσε μια σειρά αποφάσεων πάνω σε σωφρονιστικά και θέματα, όπως η απόφαση 62/2 η οποία αναγνωρίζει ορισμένα πολιτικά, ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα στους κρατούμενους. Ειδικότερα, η παραπάνω απόφαση ορίζει ότι : «Αν ο νόμος επιτρέπει στους εκλογείς να ψηφίζουν χωρίς να μεταβαίνουν προσωπικά στο εκλογικό τμήμα, ο κρατούμενος θα πρέπει να διαθέτει το προνόμιο αυτό , εκτός αν έχει στερηθεί το δικαίωμα ψήφου από τον νόμο ή με δικαστική απόφαση.»⁵⁰

49.Σαρμάς Ι., Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής : Αναλυτική μελέτη των μεγάλων θεμάτων, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή 1998, σελ. 512.

50.Αλεξιάδης Σ., Κείμενα Αντεγκληματικής πολιτικής, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα , Αθήνα- Κομοτηνή 1991, σελ. 18.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Κ.	Αστικός Κώδικας
Α.Π.	Άρειος Πάγος
Άρθρ.	άρθρο
Βλ.	βλέπε
Εδ.	Εδάφιο
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του ανθρώπου και θεμελιωδών ελευθεριών (Ρώμη 1960)
Ν ή ν.	νόμος
Ν.δ.	νομοθετικό διάταγμα
Ο.Η.Ε	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ό. π.	όπου παραπάνω
Παρ.	παράγραφος
Π.δ	προεδρικό διάταγμα
Π.Κ.	Ποινικός Κώδικας
Σ.	Σύνταγμα
Σελ.	σελίδα/ες
ΣωφρΚ.	Σωφρονιστικός Κώδικας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξιάδης Σ., Σωφρονιστική, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα –Κομοτηνή 2001.
- Αλεξιάδης Σ., Κείμενα Αντεγκληματικής πολιτικής, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 1991
- Αλεξιάδης Σ., -Πανούσης Γ., Ελληνική Σωφρονιστική Νομοθεσία, Διεθνή Σωφρονιστικά Κείμενα , Σωφρονιστικός Κώδικας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα –Κομοτηνή 2000
- Γεωργόπουλος, Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, Έκδοση ΙΖ, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2001.
- ΠΔ. Δαγτόγλου , Ατομικά και Κοινωνικά δικαιώματα Α', εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2005.
- Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό μέρος , Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005.
- Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά δικαιώματα, Ειδικό μέρος, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα –Θεσσαλονίκη 2005.
- Δημόπουλος Χ., Η φυλακή, Ιστορική και αρχαιολογική προσέγγιση, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2003.
- Δημόπουλος Χ., Η κρίση του θεσμού της φυλακής και οι φυλακτικές κυρώσεις, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα –Κομοτηνή 1998.
- Κουράκης Νέστωρ, Εγκληματικοί ορίζοντες Α', Θεωρία και πρακτική της ποινικής καταστολής, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα –Κομοτηνή 1991.
- Παπαδημητρίου Γ., Συνταγματικά δικαιώματα, τα όργανα του κράτους, Α', το εκλογικό σώμα, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα –Κομοτηνή 1981.

- Παραράς Π., Σύνταγμα 1975, corpus II, αρ. 51-80, Κοινοβουλευτικό δίκαιο, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα –Κομοτηνή 1985.
- Μαυρίας Κ., Συνταγματικά δικαιώματα Γ', εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα –Κομοτηνή 2004.
- Ράικος Α., Συνταγματικό δίκαιο I, εισαγωγή- οργανωτικό μέρος , Β' έκδοση, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 2002.
- Σαρμάς Ι., η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής : αναλυτική μελέτη των μεγάλων θεμάτων, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα –Κομοτηνή 1998.
- Χάιδου Α., Το σωφρονιστικό σύστημα : ζητήματα θεωρίας και πρακτικής, Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 2002
- Χρυσογόνος Χ., Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα –Κομοτηνή 2002